

Wet zorg en dwang

1

Vrijheid, onvrijwillige zorg en de Wet zorg en dwang

- Wat is vrijheid eigenlijk?
- Vrijheid en veiligheid

2

Wet zorg en dwang

- Wat regelt de Wzd?
- Wils(on)bekwaam
- Wat is onvrijwillige zorg?
- Wat is ernstig nadeel?
- Verschillende soorten van onvrijwillige zorg
- Voor wie geldt de Wzd?
- Waar geldt de Wzd?

3

Zorgplan en het Stappenplan Wet zorg en dwang

- Zorgverantwoordelijke
- Stappenplan

4

Rechten en plichten en de Wzd

- Cliëntenvertrouwenspersoon
- Speciale klachtenregeling in de Wzd

Meer informatie over de Wet zorg en dwang

Inleiding

In deze brochure geven we uitleg over de Wet zorg en dwang (Wzd).

We vertellen in eenvoudige taal wat deze wet voor jou kan betekenen.

De Wzd is een ingewikkelde wet.

De Wzd regelt de rechten van mensen met een verstandelijke beperking die onvrijwillige zorg krijgen.

De Wzd regelt de rechten van mensen met een verstandelijke beperking die vrijwillig en onvrijwillig in een zorginstelling moeten wonen.

De Wzd gaat in de toekomst ook gelden voor mensen die thuis wonen.

Vind je het lastig om deze informatie te lezen of te begrijpen?

Misschien kun je dan een naaste, een cliëntenvertrouwenspersoon, een cliëntenondersteuner of een begeleider vragen jou hiermee te helpen.

Deze brochure is geschreven voor mensen met een verstandelijke beperking en hun naasten. Dit betekent dat we ons in de tekst hierop richten.

Even voorstellen!

Marcel

Marcel woont in een zorginstelling en heeft een verstandelijke beperking
32 jaar

Rebecca

Deskundige arts - 42 jaar

Jody

Zorgverantwoordelijke - 33 jaar

Rogier

Begeleider - 40 jaar

Jochem

Vriend van Marcel - 29 jaar

Selin

Externe deskundige
44 jaar

Marit

Cliëntenvertrouwenspersoon
30 jaar

Ans

Begeleidster zorginstelling
63 jaar

Irene

Zus van Marcel (en wettelijk
vertegenwoordiger) - 36 jaar

Hidde

Orthopedagoog - 39 jaar

Finn

GZ-psycholoog - 32 jaar

1

Vrijheid, onvrijwillige zorg en de Wet zorg en dwang

Ieder mens heeft recht op vrijheid. Dit recht is vastgelegd in de Nederlandse Grondwet. In het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. En in het VN-Verdrag 'voor de rechten van personen met een handicap'. Mensen hebben bijvoorbeeld de vrijheid om hun mening te geven, om zich vrij te bewegen en om hun eigen leven in te richten. Leven in vrijheid is normaal. Voor iedereen. Dus ook voor jou als je een verstandelijke beperking hebt.

Wat is vrijheid eigenlijk?

Vrijheid is zelf mogen kiezen:

- ✓ wat jij belangrijk vindt
- ✓ wie jouw vrienden zijn
- ✓ wie de baas is over jouw mobiele telefoon
- ✓ wanneer je op je eigen kamer wilt zijn
- ✓ of je 's nachts toezicht wilt met een camera boven je bed
- ✓ waar je wilt wonen
- ✓ wat je doet met je vrije tijd
- ✓ waar je naartoe gaat met vakantie.

Vrijheid is mogen zeggen:

- ✓ wat je wilt eten of drinken
- ✓ welke medicijnen je wilt gebruiken
- ✓ welke behandeling je wilt
- ✓ welke dagbesteding je wilt.

Vrijheid is **mogen zijn zoals je bent**. Praat met de mensen om je heen wat vrijheid voor jou betekent. En wat je nodig hebt om in vrijheid te kunnen leven.

Vrijheid en veiligheid

Als je zorg nodig hebt, thuis of in een zorginstelling, heb je ook recht op vrijheid. Soms moet jouw vrijheid (tijdelijk) worden beperkt (dan kun je sommige dingen niet meer doen). Voor jouw eigen veiligheid of voor de veiligheid van anderen. Gelukkig kan dat niet zomaar. De regering heeft hiervoor een wet gemaakt voor mensen met dementie of een verstandelijke beperking.

In deze wet staan regels waarom en onder welke voorwaarden jouw vrijheid mag worden beperkt. Jij krijgt dan zorg die je niet zelf wilt (onvrijwillige zorg). Je moet bijvoorbeeld je mobiele telefoon aan je begeleider afgeven als je naar bed gaat. Of je mag niet bij je vriend logeren. (Hiervoor moet wel een geldige reden zijn.) Deze wet heet voluit: Wet zorg en dwang. De afkorting is: Wzd.

2

Wet zorg en dwang

De Wzd gaat op 1 januari 2020 in.

De Wzd geldt als de zorg wordt gegeven door iemand die betaald wordt voor zijn werk. Bijvoorbeeld een begeleider vanuit een zorginstelling. De Wzd geldt niet als de zorg wordt gegeven door naasten of mantelzorgers.

Wat regelt de Wzd?

De Wzd geldt voor alle mensen met een verstandelijke beperking. Het maakt niet uit of je vrijwillig of onvrijwillig bij een zorginstelling woont.

De Wzd regelt dat je zorg krijgt waar jij het mee eens bent. Alleen als het echt niet anders kan, krijg je onvrijwillige zorg. Onvrijwillige zorg krijg je alleen om ernstig nadeel te voorkomen, voor jezelf of je omgeving.

De Wzd regelt de rechten van mensen met een verstandelijke beperking die onvrijwillige zorg krijgen. De wet regelt wanneer, waarom en hoe je onvrijwillige zorg krijgt. En dat onvrijwillige zorg zo snel mogelijk stopt.

De Wzd regelt ook de rechten van mensen met een verstandelijke beperking als zij onvrijwillig bij een zorginstelling moeten wonen:

- ✓ en als zij daar zelf niet over kunnen beslissen (opname zonder instemming, zonder verzet)
- ✓ of als zij zelf weigeren terwijl een opname wel noodzakelijk is (gedwongen opname via een inbewaringstelling of een rechterlijke machtiging)
- ✓ of als er een 'voorwaardelijke machtiging' is.

- ✓ **Inbewaringstelling (ibs):** is een spoedmaatregel om iemand gedwongen op te nemen in een zorginstelling. De burgemeester beslist hierover.
- ✓ **Rechterlijke machtiging (rm):** is een beslissing van de rechter dat iemand gedwongen opgenomen moet worden of blijven in een zorginstelling.
- ✓ **Voorwaardelijke machtiging:** dit is een verklaring (brief) van de rechter. Hierin staat dat de zorgverantwoordelijke mag besluiten om iemand op te nemen als hij zich niet houdt aan afspraken die in het zorgplan zijn vastgelegd. Voordat de zorgverantwoordelijke dit besluit, moet hij daarover advies vragen bij een externe deskundige. Een voorwaardelijke machtiging wordt alleen gegeven voor mensen met een verstandelijke beperking in de leeftijd van 18 tot 23 jaar. Het sluit aan op de jeugdhulp die zij krijgen vanuit de Jeugdwet. Alleen als dit noodzakelijk is om ernstig nadeel te voorkomen.

Wils(on)bekwaam

Iemand met een verstandelijke beperking mag vanaf 16 jaar zelf beslissingen nemen over de zorg die hij krijgt. Vanaf 12 jaar doet hij dit samen met zijn ouders of voogd. We gaan er altijd vanuit dat iemand wilsbekwaam is.

Iemand is wilsbekwaam als hij per situatie/ beslissing:

- ✓ de informatie over zijn zorg of behandeling kan begrijpen en er goed over kan nadenken
- ✓ begrijpt wat de gevolgen van zijn besluit zijn
- ✓ weet dat hij een besluit neemt.

> Wilsonbekwaam

> Wilsbekwaam

Dit geldt ook als de persoon met een verstandelijke beperking een wettelijk vertegenwoordiger (mentor of curator) heeft. Ook dan staat de wilsbekwaamheid voorop.

Iemand met een verstandelijke beperking is wilsbekwaam, behalve als is vastgesteld dat hij wilsonbekwaam is voor een beslissing. De Wzd zegt dat een deskundige (bijvoorbeeld een arts, orthopedagoog of een GZ-psycholoog) moet vaststellen of iemand wilsonbekwaam is. Deze deskundige mag niet de arts zijn die betrokken is bij de zorg van diegene. Deze deskundige moet zijn mening ook bespreken met de wettelijk vertegenwoordiger van de persoon met een verstandelijke beperking.

Als iemand wilsonbekwaam is, neemt zijn wettelijk vertegenwoordiger de beslissing over de zorg. Bijvoorbeeld een mentor, partner, ouder, broer of zus.

> Zus van Marcel neemt de beslissing over de zorg

> Voorbeeld van onvrijwillige zorg

Wat is onvrijwillige zorg?

Onvrijwillige zorg is zorg waarmee iemand met een verstandelijke beperking of zijn wettelijk vertegenwoordiger niet instemt. Zorg is ook onvrijwillig als de wettelijk vertegenwoordiger heeft ingestemd, maar de persoon met een verstandelijke beperking zich er tegen verzet. Verzet tegen de zorg kan iemand uiten in woorden of in gedrag.

Andersom geldt het dus niet. Als de persoon met een verstandelijke beperking wilsbekwaam is en instemt met de zorg. Een wettelijk vertegenwoordiger kan wel tegen de zorg zijn. Maar er is dan geen sprake van onvrijwillige zorg.

Wat is ernstig nadeel?

Iemand kan onvrijwillige zorg krijgen als dat echt nodig is. Om er zo voor te zorgen dat er geen ernstig nadeel is voor degene die zorg krijgt of voor zijn omgeving.

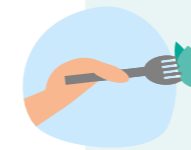
> Opgezette buik en pijn door ondervoeding

In de Wzd staat dat er ernstig nadeel is wanneer de volgende voorbeelden voorkomen. Of als de kans heel groot is dat dit gebeurt.

- ✔ Er is gevaar dat jijzelf of iemand anders dood gaat.
- ✔ Jijzelf of iemand anders raakt ernstig gewond of heeft veel pijn. Bijvoorbeeld door uitdroging of ondervoeding. Of door zelf verwondend gedrag.
- ✔ Jijzelf of iemand anders loopt ernstige psychische, materiële (spullen), immateriële (dingen die je niet kunt kopen) of financiële (geld) schade op.
- ✔ Jijzelf of iemand anders is ernstig verwaarloosd of weet de weg niet meer in de samenleving. Bijvoorbeeld ernstige lichamelijke verwaarlozing of ernstige eenzaamheid of depressie.
- ✔ Jouw ontwikkeling of de ontwikkeling van iemand anders is ernstig verstoord.
- ✔ Je voelt je niet meer veilig, ook omdat anderen jou zeggen wat je moet doen.
- ✔ Door jouw vervelende gedrag worden anderen agressief.
- ✔ De algemene veiligheid van personen of goederen (spullen) is in gevaar.

Verschillende soorten van onvrijwillige zorg

In de Wzd staan negen soorten van onvrijwillige zorg:

1 Toedienen van vocht, voeding en medicatie, medische handelingen vanwege de verstandelijke beperking, of behandelingen vanwege een lichamelijke ziekte. Dus ook douchen, prikpil of grieprik tegen jouw wil.

2 Beperken van de bewegingsvrijheid. Bijvoorbeeld door het plaatsen van een traphek of het afsluiten van een balkondeur. Of het vastpakken van iemand.

3 Insluiten. Bijvoorbeeld door het op slot doen van de slaapkamerdeur. Of de woning die op slot gaat.

4 Toezicht houden op betrokkene. Bijvoorbeeld door toezichthoudende domotica (techniek in huis), zoals uitluistersystemen, camerabewaking en bewegingssensoren.

5 Onderzoek aan kleding of lichaam. Bijvoorbeeld omdat je een mes bij je draagt.

6 Onderzoek van de woon- of verblijfsruimte op gedrag beïnvloedende middelen of gevaarlijke voorwerpen. Bijvoorbeeld drugs of wapens.

7 Controleren op middelen die je gedrag beïnvloeden. Bijvoorbeeld op alcohol als iemand nog geen 18 jaar is.

8 Beperken van de vrijheid om het eigen leven in te richten. Bijvoorbeeld het verbieden van een relatie. Of het afpakken van de mobiele telefoon.

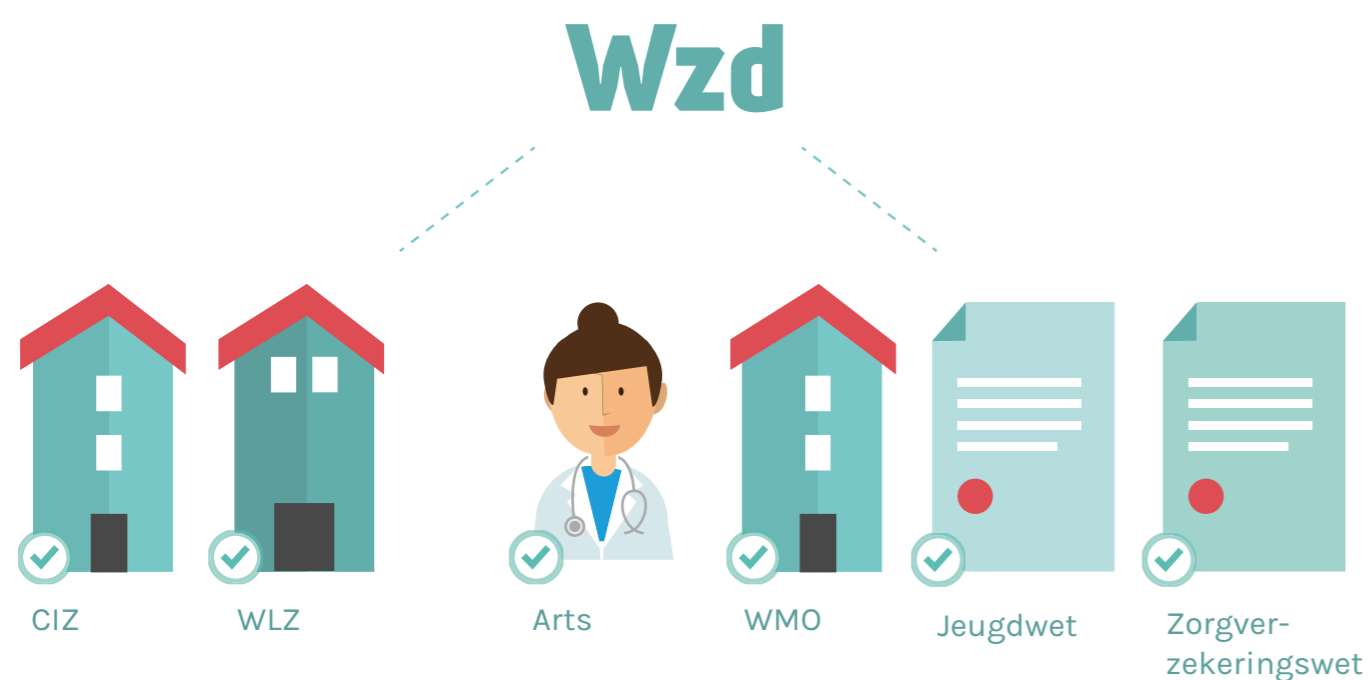

9 Beperken van het recht op het ontvangen van bezoek. Er mag bijvoorbeeld alleen bezoek komen in het weekend. Of alleen familie mag op bezoek komen.

Voor wie geldt de Wzd?

De Wzd geldt voor mensen met een verstandelijke beperking als:

- ✓ het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) zegt dat iemand zorg nodig heeft uit de Wet langdurige zorg (Wlz)
- ✓ als een deskundige arts zegt dat iemand zorg nodig heeft die niet uit de Wlz komt, maar uit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet of de Zorgverzekeringswet.

Waar geldt de Wzd?

De Wzd gaat overal gelden waar mensen met een verstandelijke beperking met onvrijwillige zorg te maken krijgen.

- ✓ In zorginstellingen waar zij wonen of waar zij tijdelijk zijn.
- ✓ In een dagbestedingslocatie.
- ✓ In de logeeropvang of in kleinschalige wooninitiatieven, zoals een Thomashuis.
- ✓ In de toekomst gaat de wet ook in de thuissituatie gelden.
- ✓ Je hoeft niet onvrijwillig opgenomen te zijn.

Voorbeelden van onvrijwillige zorg bij mensen thuis waarbij de Wzd geldt.

Iemand met een verstandelijke beperking krijgt (tegen zijn zin) zorg of begeleiding bij:

- ✓ het huishouden, om te voorkomen dat zijn huis onleefbaar wordt
- ✓ zijn persoonlijke verzorging, omdat hij zichzelf anders ernstig verwaarloost
- ✓ het regelen van zijn gedrag, om te voorkomen dat zijn gedrag agressie bij anderen uitlokt.

Zorginstelling

Thuisituatie

3

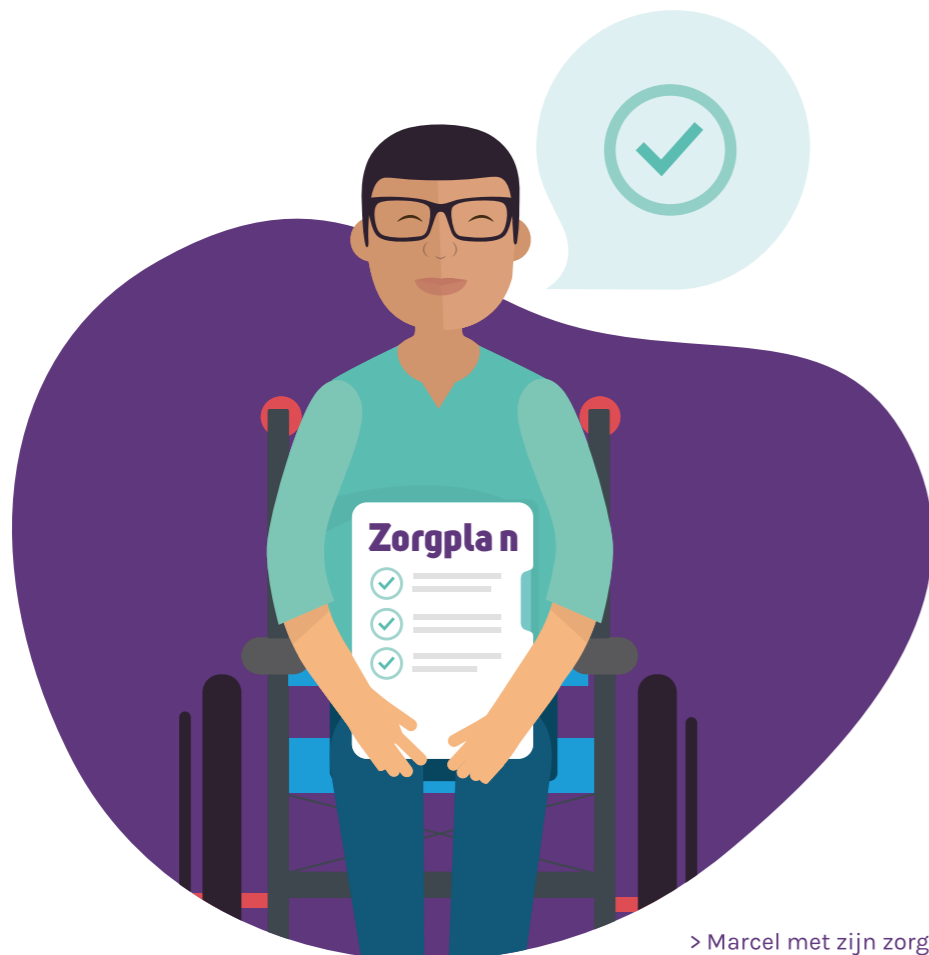
Zorgplan en het Stappenplan Wet zorg en dwang

De Wzd stelt eisen aan het maken van afspraken over zorg in een zorgplan. De Wzd regelt dat mensen met een verstandelijke beperking alleen zorg krijgen die in het zorgplan staat. Deze zorg moet zoveel mogelijk aansluiten bij de zorgbehoefte van iemand met een verstandelijke beperking.

Zorgverantwoordelijke

De zorginstelling wijst iemand aan die verantwoordelijk is voor het maken, het vaststellen, het uitvoeren, het evalueren en regelmatig aanpassen van een zorgplan. Dit noemen we de zorgverantwoordelijke. In de praktijk zal dit vaak een begeleider zijn.

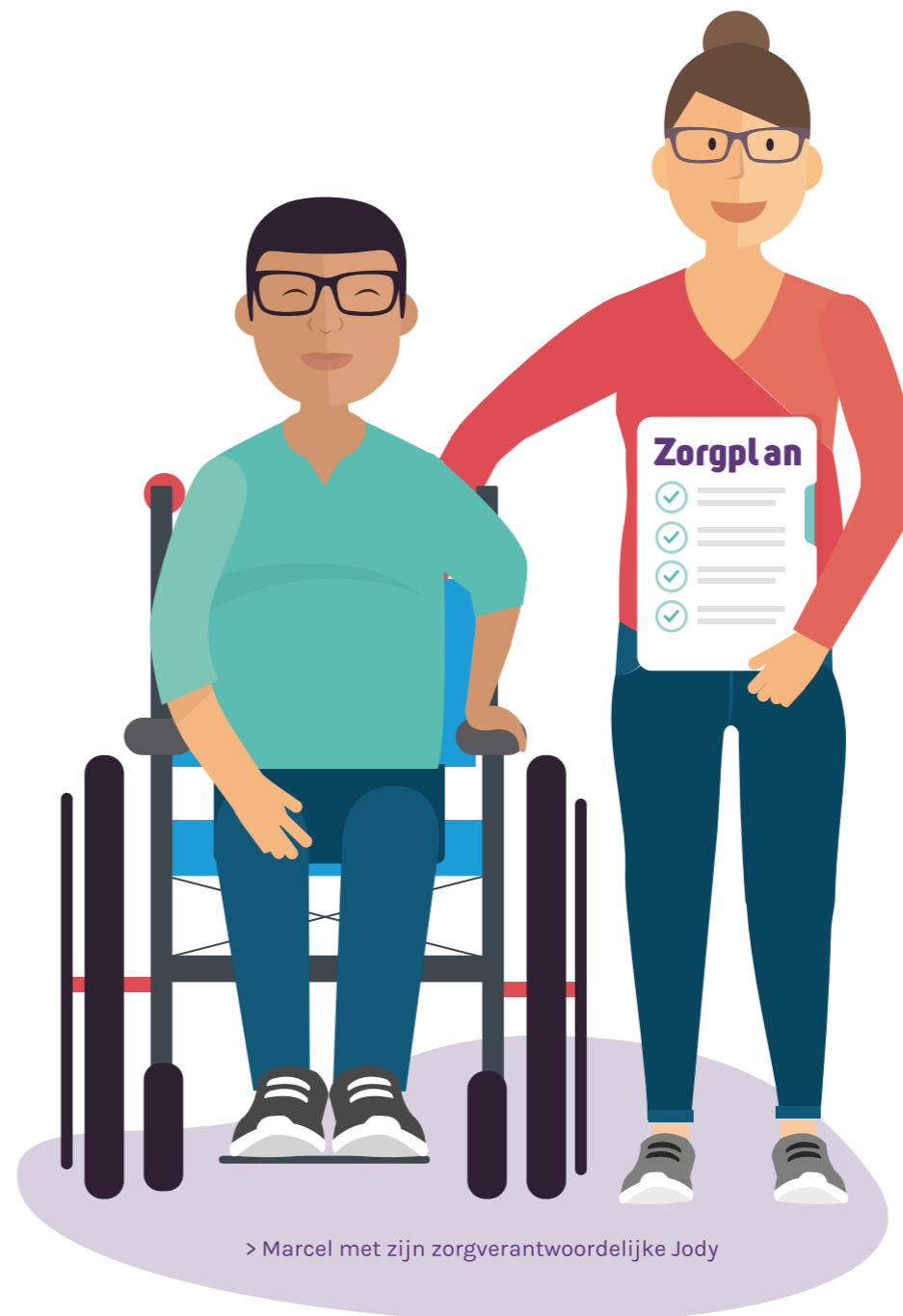
De minister van VWS moet nog precies bekijken wie de functie van zorgverantwoordelijke kan vervullen.

De zorgverantwoordelijke overlegt met iemand met een verstandelijke beperking of zijn wettelijk vertegenwoordiger en de Wzd-arts.

De minister van VWS heeft aangegeven dat hij de Wzd gaat wijzigen zodat ook een orthopedagoog en een GZ-psycholoog de rol van Wzd-arts kunnen vervullen. Hierover moet dan nog gestemd worden in de Tweede Kamer en Eerste Kamer. De benaming 'Wzd-arts' zal dan 'Wzd-functionaris' worden.

De bedoeling is dat in het zorgplan afspraken staan over zorg waar de persoon met een beperking of zijn wettelijk vertegenwoordiger mee instemmen. Vrijwillige zorg dus.

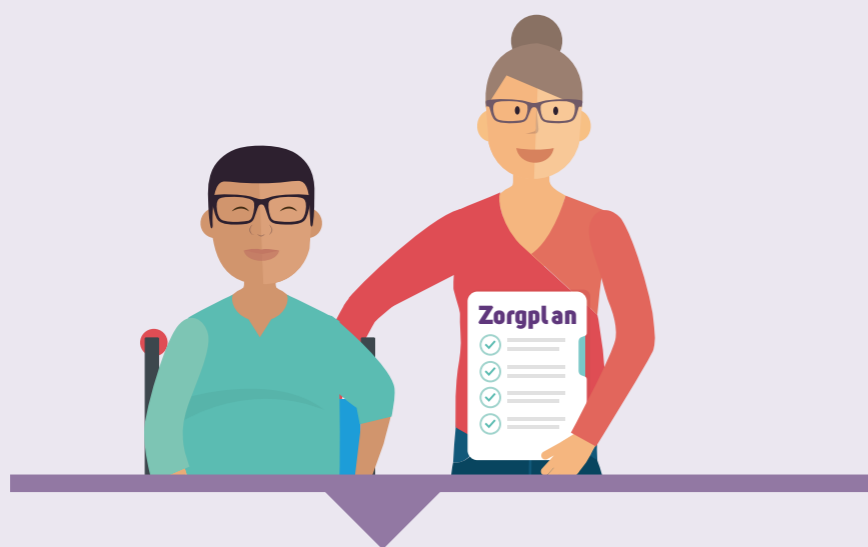

Stappenplan

De Wzd heeft als uitgangspunt dat mensen met een verstandelijke beperking vrijwillige zorg krijgen. Onvrijwillige zorg is altijd het laatste middel. Het is om ernstig nadeel te voorkomen. Eerst moeten alle andere mogelijkheden voor vrijwillige zorg worden onderzocht. Is dan toch onvrijwillige zorg nodig, dan wordt gekozen voor de minst erge vorm. En dat zo kort mogelijk.

Komen de zorgverantwoordelijke en de persoon met een verstandelijke beperking (of zijn wettelijk vertegenwoordiger) niet tot overeenstemming over vrijwillige zorg? Dan moet het stappenplan van de wet worden doorlopen. De persoon met een verstandelijke beperking en zijn wettelijk vertegenwoordiger worden nauw betrokken bij het doorlopen van al deze stappen. En zijn hebben het recht bij ieder overleg aanwezig te zijn.

De stappen

STAP 1 De zorgverantwoordelijke overlegt met minimaal één andere deskundige of er andere mogelijkheden zijn voor vrijwillige zorg.

STAP 2

Als uit dit overleg blijkt dat er geen andere mogelijkheden zijn voor vrijwillige zorg, dan komen er uitgebreidere overleggen met meer verschillende deskundigen. Hier zit ook een externe deskundige bij. Dit is iemand die niet bij de zorginstelling werkt.

STAP 3

Komt in het zorgplan te staan dat onvrijwillige zorg nodig is, dan moet het zorgplan worden voorgelegd aan de Wzd-arts.

Het stappenplan moet **altijd** worden gevolgd als een wilsonbekwame persoon met een verstandelijke beperking zich **niet** verzet (maar de wettelijk vertegenwoordiger wel instemt) bij de volgende situaties:

- ✓ **medicatie die het gedrag of de bewegingsvrijheid beïnvloedt en niet volgens professionele richtlijnen wordt voorgeschreven**
- ✓ **beperking van de bewegingsvrijheid**
- ✓ **insluiting.**

Als onvrijwillige zorg echt de enige manier is om ernstig nadeel voor de persoon met een beperking of zijn omgeving te voorkomen, wordt de onvrijwillige zorg opgenomen in het zorgplan. Onvrijwillige zorg moet altijd maatwerk zijn. Dit betekent dat onvrijwillige zorg moet passen bij de persoon met een verstandelijke beperking die de zorg krijgt.

De zorgverantwoordelijke schrijft dan onder andere het volgende in het zorgplan:

- ✓ **situaties, vorm, duur en hoe vaak onvrijwillige zorg voorkomt**
- ✓ **wie de onvrijwillige zorg geeft**
- ✓ **hoe lang iemand onvrijwillige zorg krijgt**
- ✓ **het afbouwplan van de onvrijwillige zorg naar vrijwillige zorg**
- ✓ **hoe het advies van de externe deskundige wordt opgevolgd**
- ✓ **toezicht en kwaliteitsbewaking bij de onvrijwillige zorg door de zorginstelling en de Wzd-arts.**

4

Rechten en plichten en de Wzd

Mensen met een verstandelijk beperking krijgen meer rechten met de Wzd.

- ✔ **Mensen met een verstandelijke beperking hebben recht op een wettelijk vertegenwoordiger. Als er geen wettelijk vertegenwoordiger is, dan moet de zorginstelling de kantonrechter vragen een mentor te benoemen.**
- ✔ **Mensen met een verstandelijke beperking hebben er recht op dat het zorgplan regelmatig wordt geëvalueerd.**
- ✔ **Mensen met een verstandelijke beperking en hun wettelijk vertegenwoordigers hebben recht op advies en bijstand van een onafhankelijke cliëntenvertrouwenspersoon.**
- ✔ **Zij hebben ook het recht om een klacht in te dienen bij een speciale Wzd klachtencommissie. Over zaken die met onvrijwillige zorg te maken hebben.**

Cliëntenvertrouwenspersoon

De cliëntenvertrouwenspersoon biedt partijdige ondersteuning aan iemand met een verstandelijke beperking en zijn wettelijk vertegenwoordiger. Partijdig betekent dat de cliëntenvertrouwenspersoon altijd aan de kant van de persoon met een verstandelijke beperking of zijn wettelijk vertegenwoordiger staat. Hij komt alleen op voor hun belangen. De cliëntenvertrouwenspersoon mag niet werken voor de zorgaanbieder of het CIZ. Hij is onafhankelijk. De zorginstelling moet de persoon met een verstandelijke beperking of zijn wettelijk vertegenwoordiger vertellen dat zij een cliëntenvertrouwenspersoon kunnen inschakelen.

De cliëntenvertrouwenspersoon geeft de persoon met een verstandelijke beperking of zijn wettelijk vertegenwoordiger advies. Hij staat hen bij als het gaat over onvrijwillige zorg. Of over onvrijwillige opname en verblijf bij een zorginstelling.

De cliëntenvertrouwenspersoon geeft advies en ondersteuning als de persoon met een verstandelijke beperking of zijn wettelijk vertegenwoordiger daarom vraagt.

De cliëntenvertrouwenspersoon kan de persoon met een verstandelijke beperking of zijn wettelijk vertegenwoordiger ook helpen als hij een klacht in wil dienen vanuit de klachtenregeling Wzd.

Speciale klachtenregeling in de Wzd

De Wzd heeft een speciale klachtenregeling. De persoon met een verstandelijke beperking of zijn wettelijk vertegenwoordiger kunnen een klacht indienen.

De cliëntenvertrouwenspersoon kan hierbij helpen.

De klachtenregeling van de Wzd is onder meer van toepassing op:

- ✔ **het besluit om onvrijwillige zorg in het zorgplan op te nemen**
- ✔ **het besluit om onvrijwillige zorg uit te voeren op basis van het zorgplan**
- ✔ **klachten over de beoordeling van de wilsbekwaamheid van de persoon met een verstandelijke beperking**
- ✔ **klachten over beslissingen van de Wzd-arts.**

> Marcel met zijn zus (wettelijk vertegenwoordiger)
& Marit (cliëntenvertrouwenspersoon)

Meer informatie over de Wet zorg en dwang

Informatie van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

www.dwangindezorg.nl/nieuwe-wetgeving/veelgestelde-vragen-wzd

Stappenplan Wet zorg en dwang. Download 'Stappenplan Wet zorg en dwang' (pdf) op:

www.dwangindezorg.nl/nieuwe-wetgeving/documenten/publicaties/2017/oktober/1/stappenplan-wzd

Wet zorg en dwang, 50 vragen en antwoorden. Uitgave van Actiz en VGN, factsheet februari 2018

legacy.vgn.nl/media/5a82e6281f3dd/Wzd+50+vragen+en+antwoorden+februari+2018.pdf

Ruim 80 alternatieven voor vrijheidsbeperking in de zorg

Uitgave van Vilans. Een praktisch hulp- en inspiratiemiddel bij het afbouwen van vrijheidsbeperking.

www.vilans.nl/docs/vilans/publicaties/alternatievenbundel-vrijheidsbeperking.pdf

Kijk voor meer informatie: www.ikdoemee.nl

Laatste ontwikkelingen

Op 13 juli 2018 heeft de minister van VWS het Besluit zorg en dwang aangeboden aan de Tweede en Eerste Kamer. De Tweede en Eerste Kamer gaan pas na 2 oktober 2018 op dit besluit reageren. In dit besluit staan regels voor de toepassing van onvrijwillige zorg in de thuissituatie van mensen met een verstandelijke beperking. Thuissituatie betekent dat mensen niet wonen in een zorginstelling.

Dit besluit is nog niet vastgesteld door de regering. En daarom staat daarover niets in deze brochure. Als het mogelijk is komt er een aangepaste uitgave van deze brochure. Of een aparte brochure over onvrijwillige zorg in de thuissituatie.

Colofon

Deze brochure is ontwikkeld in opdracht van KansPlus en LFB, in het kader van de kwaliteitsagenda gehandicaptenzorg ‘Samen Sterk voor Kwaliteit’. Dit is een samenwerking van Leder(in), KansPlus, LFB, LSR, MEE NL, NVAVG, VGN, V&VN, ZIN, IGJ en het ministerie van VWS.

Deze uitgave is met grote zorgvuldigheid en met gebruikmaking van de meest actuele gegevens tot stand gekomen. Het is evenwel niet uitgesloten dat de informatie in deze uitgave onjuistheden en/of onvolkomenheden bevat. KansPlus en LFB aanvaarden geen aansprakelijkheid voor directe of indirecte schade ontstaan door eventuele onjuistheden en/of onvolkomenheden. Aan de inhoud van deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Tekst

Lorette Fruijtier

Redactie

Sandra Overbeek

Brenda Frederiks

Danielle Kikken

Marijke Delwig

Monica de Visser

Medewerkers LFB

Illustraties en vormgeving

Amy Besten

Wet zorg en dwang

In deze brochure geven we uitleg over de Wet zorg en dwang (Wzd). We vertellen in eenvoudige taal wat deze wet voor jou kan betekenen. De Wzd is een ingewikkelde wet. De Wzd regelt onder andere de rechten van mensen met een verstandelijke beperking die onvrijwillige zorg krijgen.

